

CHINA ȘI SUA: INTERESE ȘI RIVALITĂȚI GEOPOLITICE ÎN ZONA PACIFICULUI

CHINA AND THE USA: INTERESTS AND GEOPOLITICAL RIVALRIES IN THE PACIFIC ZONE

CZU: 327 (510+73)

Orest TĂRÎȚĂ,
doctor în politologie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Traian ROPOT,
masterand, Academia de Administrare Publică

SUMMARY

This article approaches important aspects that belong to the geopolitical context geopolitic of Pacific region and the predominant role which play China in this part of The World. It crosses through analysis prism valuable aspects that refers to the geopolitical strategies of China in its economic, political and military competition with a several of countries, including USA.

Keywords: *strategy, doctrine, threat, military expenses, competition, security, Defence,, teritorial integrity, partner.*

REZUMAT

Acest articol abordează aspecte relevante care vizează contextul geopolitic actual în zona Pacificului și rolul predominant pe care îl joacă China în această parte a Lumii. Prin prisma analizei se trec probleme importante ce țin de strategiile geopolitice ale Chinei: competiția ei economică, politică și militară cu mai multe țări și, în primul rând, cu SUA.

Cuvinte-cheie: *strategie, doctrină, amenințări/cheltuieli militare, competiție, securitate, apărare, integritate teritorială, partener.*

În primele șapte decenii ale sec. al XX-lea China era cu totul o țară izolată, iar situația se schimbă începând cu anul 1980 când demarează o noua etapă de reformare și deschidere a Chinei pentru noi oportunități și cooperare cu restul lumii. Astfel, a început să se îmbunătățească legăturile sale cu vecinii săi cei mai apropiați. Au fost semnate acorduri comerciale care au pus începutul unei mari ere de prosperitate în comerțul chino-rus, care va continua să se dezvolte în acorduri strategice. [1] Fără a se ajunge la revizuirea frontierelor cu India, oricum,

s-a asigurat un climat liniștit în mediul de frontieră. [2]

Deschiderea, din anii '80 ai secolului trecut, a dus la o explozie a investițiilor străine în China și exploatarea fabuloasei piețe chineze, făcând ca ea să joace ulterior un rol-cheie în geopolitica Asiei la etapa actuală și să se impună în relațiile cu statele principale ale lumii. Doctrina care stă la baza Strategiei de Apărare și Securitate este foarte concisă, dar extrem de interesantă prin profunzimea și tradiționalismul ei. Carta Albă a Apărării Chinei (*Defance White*

Paper), din octombrie 2000, dar și varianta îmbunătățită din decembrie 2004 identifică SUA ca o amenințare globală și regională pentru interesele Chinei și formulează direcții de modernizare a Forțelor Armate chineze. China deține la ora actuală una dintre cele mai puternice armate, în măsură să valorifice poziția sa geostrategică, să-i promoveze și să-i protejeze interesele.

Strategia militară a Chinei - „Apărare activă” - este o strategie militară defensivă, care stipulează că China nu va iniția războaie sau participa la războaie de agresiune, dar se va angaja în război doar în cazul în care va trebui să-și apere suveranitatea națională și integritatea teritorială și „va ataca doar după ce va fi atacată”.

De aceea, amenințarea chineză – dacă există așa ceva – nu este una de tip militar expansionist. Chinezii nu s-au dotat cu rachete nucleare pentru a înspăimânta lumea, iar atitudinea lor față de sistemele antirachetă americane și rusești a fost, și în 2004, ponderată. [3]

Prin urmare, China va căuta nu numai să reacționeze, dar și să modeleze pozitiv mediul intern de securitate și preveni angajarea adversarilor în acțiuni contrare intereselor naționale ale Chinei. Accentul se pune pe operațiile de tip „joint” susținute de o logistică adecvată acestora, forțe aeriene cu capacitate de lovire ofensivă, modernizarea forței de rachete convenționale, operații navale orientate spre apărarea apelor teritoriale, dezvoltarea sistemului C4ISR și a capacităților pentru operațiile de informații.

În concepția chineză asupra războiului, se conține preceptul lui Sun Tzu și anume acela „de a obține victoria fără luptă”. Este vorba despre o victorie politică. Chinezii inversează conceptul clausewitzian asupra războiului. Pentru ei nu războiul este continuarea prin mijloace militare a politicii, ci invers, politica este o continuare a războiului, mai exact, modul cel mai eficient

de ducere a războiului prin mijloace non-violente, deci politice.

Potrivit acestei concepții, războiul este permanent, pentru că permanentă este și confruntarea (economică, politică etc.), iar bătălia armată trebuie evitată pentru că ea nu construiește, ci distruge. Acesta este primul fundament al strategiei militare chineze și el vine de la Sun Tzu.

De fapt, această atitudine scoate în evidență o Chină mai reticentă față de prezența și influența tot mai mare pe care SUA le au în regiune. China percepe prezența americană în Asia Centrală și în Coreea de Sud ca pe o amenințare. De altfel, SUA reprezintă, în viziunea chineză, singura putere din lume care dispune de mijloace care-i permit să blocheze ambițiile zonale ale Chinei. [4]

După dispariția URSS, SUA dețin locul principal în preocupările chinezilor. Același lucru se poate afirma și despre „obsesiile strategice” ale americanilor.

Pentru China „orice țară vecină care dispune de capacitatea potențială de a contesta ambițiile de putere chineze constituie o amenințare”. În același timp, China are interese economice reciproce cu SUA. Astfel, SUA este cea mai mare piață pentru exporturile chinezești, în vreme ce China cu cei 1,3 miliarde de locuitori ai săi reprezintă, la rândul său, o uriașă piață pentru America. [5].

Imediat după tragicele evenimente de la 11 septembrie 2001, președintele SUA, George W. Bush, încercând să fie conciliant, probabil în speranța îndreptățită că va putea obține concursul Chinei în ceea ce el numea „războiul împotriva terorismului”, a dat o definiție realistă a relațiilor chino-americane, spunând că „au valori diferite, dar și interese comune”. În realitate, lucrurile sunt puțin mai complicate.

Deși China a devenit al doilea partener comercial al SUA, după Canada, ea sfidează influența SUA de câte ori îi stă în puteri. În

opinia unor analiști, în curând, China „va avea mai multe submarine de atac decât Statele Unite, odată cu achiziționarea a patru submarine rusești din clasa Kilo și a noilor vase diesel-elecrice echipate cu tehnologia care le permite să navigheze mai silențios decât submarinele nucleare”. Mai mult, în 1999 a izbucnit, în mass-media americană, un scandal de spionaj, în centrul atenției fiind diabolicele servicii secrete chineze. Spionajul chinez era acuzat că ar fi sustras proiecte de tehnologie nucleară americană de ultimă oră care ar fi costat SUA decenii de eforturi, sute de milioane de dolari și efectuarea a numeroase teste nucleare. La vremea respectivă, experții americani estimau că pe baza informațiilor sustrate, cu o cheltuială de doar 1,3 miliarde dolari, China va putea să-și transforme arsenalul nuclear într-o modernă mașină de război, care ar putea amenința direct SUA. Iată și motivul pentru care fostul ambasador american la Beijing, James Lilly, afirma că „există câteva certitudini: chinezii desfășoară ample operațiuni de informații împotriva noastră, fac afirmații deschise împotriva noastră, documentele de nivel înalt indică faptul că nu sunt prietenii noștri”. [5]

China a respins în repetate rânduri acuzațiile de spionaj aduse de Washington, pe care le-a calificat drept „pure speculații”. Potrivit ambasadorului Chinei la Washington, „...raportul aparține unor oameni rămași cu mentalitatea „războiului rece”. Ei nu se simt bine într-o lume fără dușmani, după prăbușirea Uniunii Sovietice și își caută alt adversar”. [5]

Strategia de Securitate Națională a SUA (septembrie 2002) evaluează relațiile Statelor Unite cu China ca „o parte importantă a strategiei noastre de a promova o regiune Asia-Pacific puternică, stabilă și prosperă. Salutăm formarea unei Chine puternice, pașnice și prospere.

Acumulând capacități militare ce pot periclita vecinii din regiunea Asia-Pacific, China urmează o cale depășită care, în cele din urmă, va pune piedici propriilor încercări de a avea o mare națiune. Între timp, China va constata că libertatea socială și politică constituie singura cale a acestei măreții”.

Fostele administrații ale SUA au exprimat frecvent îngrijorări legate de creșterea cheltuielilor militare ale Chinei. Potrivit estimărilor americane, chinezii ar aloca în prezent de două și chiar de trei ori mai mult decât suma declarată oficial pentru apărare. Potrivit expertului american Michael Pillsbury, intenția Statelor Unite este să descurajeze alte țări, în special China și Rusia, să aloce sume mari de bani pentru dezvoltarea sistemelor ofensive, capabile să lovească primele. Ryan Henry, prim-vicesubsecretar de stat la Departamentul Apărării, a declarat că SUA vor să se asigure de faptul ca Beijingul „are forțele necesare pentru asigurarea nevoilor sale de securitate autentice și că nu va merge mai departe de atât”.

Totuși cheltuielile militare ale Chinei cresc constant și se estimează că, până în anul 2050, ar putea deveni puterea predominantă a Asiei. [6]

La rândul său, noua strategie regională a Chinei se orientează, în principal, în jurul opoziției China/Statele Unite. „China încearcă să înlocuiască Statele Unite, ca putere dominantă în Asia”. Prin urmare, documentele militare chineze promovează proiecțiile de putere și descriu politicile SUA ca „hegemonism și politici de putere”. [5]

Chestiunea Taiwanului este punctul nevralgic principal al relațiilor Chinei cu SUA. Pentru SUA, Taiwanul reprezintă o miză clară la fel de importantă, precum era Kuweitul – nu doar din cauza mediului de afaceri foarte prosper al insulei ori a rezervelor sale monetare, dar și pentru că, dacă ar lăsa Beijingul să o cucerească prin forță, America și-ar „pierde pentru totdeauna pretenția

de-a mai fi marea putere care garantează stabilitatea în regiunea Asia-Pacific". [5]

Mijloacele de bază prin care China își propune să realizeze obiectivul aducerii Taiwanului acasă sunt cele politice.

De asemenea, China percepe ca amenințare atitudinea politică a Japoniei în zonă, parteneriatul americano-nipon (care este privit ca o continuare a „războiului rece”), precum și parteneriatul strategic între India și SUA. Deși China are un parteneriat strategic cu Rusia, strategii chinezi nu privesc cu ochi buni străduința lui Vladimir Putin de a spori rolul Rusiei în Asia, în parteneriat cu Statele Unite ale Americii și cu Uniunea Europeană. Totuși China, Japonia, Coreea de Sud și Rusia alcătuiesc Forumul Asia de Nord - Est, care vizează, între altele, realizarea unei rezerve strategice de petrol prin exploatarea hidrocarburilor din Siberia orientală și din Extremul Orient. Țările din Asia de Sud - Est nu constituie sub nicio formă o amenințare pentru China.

Taiwanul este considerat o insulă chineză rebelă, care amenință doar ideologic China, prin regimul democratic din insulă. Din punct de vedere militar, amenințarea taiwaneză este una indirectă, în sensul că, sub protecție americană, obligă China la o poziție ambiguă de avertizare, dar nu și de intervenție armată.

China nu-și poate asuma riscul de a interveni militar, dar nici nu renunță la această eventualitate. Strategia chineză cu privire la Taiwan rămâne una indirectă, predominant politică, nu însă și ideologică. China se confruntă, desigur, și cu alte amenințări, cum ar fi, de exemplu, tendințele separatiste ale diferitelor provincii (îndeosebi ale uigurilor – musulmani suniți – din Xianjiang), conflictele interne și cele de interese etc. Dar acestea nu sunt exprimate în mod oficial în doctrina de apărare și securitate a Chinei. În esență, securitatea pentru chinezi înseamnă mai mult menținerea ordinii interne decât

asigurarea stabilității zonale, consolidarea relațiilor frontaliere și a siguranței persoanei, proprietății, instituțiilor și națiunii. Aceste amenințări obligă China la o atitudine defensivă activă, care înseamnă, descifrând simbolistica strategiei indirecte specifice chineze, achiziționarea de capacități moderne, care sunt însă, în esența lor, ofensive.

Ca și alte mari puteri ale lumii, China consideră capacitățile militare ca mijloace de presiune diplomatică. Unii dintre analiștii occidentali consideră că Republica Populară Chineză, în pofida a ceea ce se spune și se scrie, aspiră la refacerea puterii imperiale de odinioară, tulburată cândva de intervenția perturbatoare a Occidentului. În schimb, oficialii chinezi declară și susțin prin toate documentele programatice că opțiunea pentru dezvoltarea pașnică înseamnă, în același timp, și opțiunea pentru pace, ceea ce implică principiul „de a nu urmări niciodată hegemonia”.

Un lucru este cert, China are toate șansele să se transforme în puterea globală principală a secolului al XXI-lea în baza propriului model de dezvoltare: inovație și flexibilitate, dezvoltare echitabilă, aderență la autodeterminarea economică și politică, situație care ar putea fi folosită pentru satisfacerea intereselor și ambițiilor sale geopolitice din zona Pacificului și alte regiuni ale lumii.

Puterea Chinei în relațiile internaționale magnetizează întreaga planetă, China fiind singurul stat comunist având o economie emergentă, fiind un stat care și-a păstrat un ritm susținut de creștere economică în ciuda crizei ce dorește cu înverșunare să învingă marile puteri. China este singurul stat care are un volum de investiții străine care îl depășește pe cel al tuturor economiilor în curs de dezvoltare la un loc.

China își folosește puterea economică și cea geopolitică pentru a contrabalansa hegemonia americană, fiind unul dintre puținele state care au dobândit putere militară prin intermediul forței sale economice.

Despre obiectivele strategice de viitor ale Chinei, generalul Wen Zongren, comisar politic al Academiei de Științe Militare a Armatei de Eliberare Populară, instituție

de învățământ militar de elită, spunea: „China trebuie să spargă blocada impusă de forțele internaționale împotriva securității maritime a Chinei... Doar atunci când vom sparge această blocadă, vom putea vorbi despre ascensiunea Chinei... Pentru a se ridica rapid, China trebuie să treacă peste oceane și să treacă dincolo de oceane în dezvoltarea sa viitoare”.

BIBLIOGRAFIE

1. Yan Sun, *The Chinese Reassessment of Socialism, 1976-1992*, Princeton, 1995.
2. Samuerls Marwyn S., *Contest for the South China Sea*, Methuen, 1982.
3. Rashid, Ahmed and Trish Saywell, „ Beijing Gasher: China Pays Hugely to Bag Energy Supplies, Abroad ”, *Far Eastern Economic Review*, 26 February 1998.
4. Laurence C. Smith, *The New North: The World in 2050* (London: Profile, 2011), p. 322.
5. Buy and Large, *Chinese Boost Economy*, *Australian Financial Review*, 15 September 2000.
6. Fukuyama Francis, *The End of History and The Last Man*, London, Penguin Books, 1992.
7. Golstein, Joshua S., Pevehouse Jon C., *Relații Internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2008.
8. Brzezinski, Zbigniew, *Triada geostrategică*, Editura Historia, Bucuresti, 2006.
9. Shalendra D. Sharma, *China and India in the Age of Globalization*, Cambridge University Press, 2009.
10. Saul Bernard Cohen, *Geopolitics: The Geography of International Relations*, Rowman & Litterfield, USA, 2014.

Prezentat: 2 aprilie 2018.

E-mail: orestetarita@yahoo.com